

BUTLLETÍ

DE LA

Institució Catalana d'Historia Natural

3.ª ÈPOCA.   BARCELONA, MAIG I JUNY, 1919.   ANY II. — NÚMS. 5-6

SECCIÓ OFICIAL

~~~~~

SESSIO CIENTÍFICA DEL 1.er DE MAIG DE 1919

*Presidència del Rvnd. P. Joaquim M.ª de Barnola, S. J.,
President*

A las 6,30 p. m. reunits en el lloc social els membres i socis senyors P. Barnola, Bofill i Poch, Botey, Broquetas, Codina, Faura, Haas, Maluquer (Joaquim), Marqués, P. Pujiula, Vilaseca i Zariquicy, comença la sessió.

El senyor President dona compte d'algunes comunicacions rebudes per a la sessió d'Abril, a la que no pogueren assistir bon nombre de socis, degut a la excepcional situació en que en aquella data es trobava l'urbs barcelonina.

COMUNICACIONS CIENTÍFIQUES

Sobre la suposta presència de PLANORBIS DUFOURI Graells i PL. CORNEUS L. en la comarca de Barcelona.—Els senyors Bofill i Poch i Frederic Haas, diuen que el grup de **Planorbis corneus L.**, quals formes son les de majors dimensions del gènere, està representat en la península ibèrica tan sols per una forma més petita, el *Pl. dufouri* Graells, que, segons llurs notícies, es troba solament en el centre i en el sud d'Espanya. Així és que els va cridar l'atenció veure'l en Rossmassler (*Iconographie der Land- und Süßwasser-Mollusken Europas*, III, fascicles 5-6, pàg. 135, pl. 88).

fig. 967), citat baix l'autoritat de Sánchez Comendador, de la comarca de Barcelona; i no sols això, sinó en la pàg. 136 de la esmentada obra, cita també el *Pl. corneus*, del centre de Europa, trobat en el pleistocènic de prop de Barcelona.

I com ni els senyors Bofill i Haas, ni els demés recol·lectors de mol·luscos, han pogut confirmar tal notícia, van procurar revisar la col·lecció de Sánchez Comendador per assegurar-se de les localitats més concretes de les esmentades espècies. Per dissort, en aquesta col·lecció, ara en possessió del «Club Muntanyenc», feta assequible a ells pel Dr. Serradell, no van poguer trobar cap nota que pugui esclarir aquesta qüestió. Sens poder concretar la existència de aquests mol·luscos tan notables prop de Barcelona, es creuen en el cas de cridar l'atenció, per a que en llurs excursions, els recol·lectors sapiguin que poden ajudar a esclarir aquest fet dubtós.

Sobre uns palets de Sant Llorenç del Munt.—El senyor Broquetas manifesta que en la reunió extraordinària de la Societat Geol. de França a Barcelona l'any 1898, i en la sessió tinguda a Montserrat, va ésser preguntat al Dr. Almera si en els conglomerats de dita muntanya s'hi trobaven blocs d'un metre de costat, com a Pau en les pudingues de Palasson, responent el Dr. Almera, que no s'hi trobaven. Doncs bé, en els conglomerats de la mateixa època, de Sant Llorenç del Munt, ha observat el senyor Broquetas, a tots nivells, palets rodats de calices varies, i de quars, de 1 a 2 metres de costat. Segons fou dit en la esmentada sessió, eixos blocs varen ésser transportats pels gels surants.

Quars del turó de les Roquetes.—El mateix senyor Broquetas diu que en els filons metal·lífers d'aquest turó, abans explotats, es troba quars amb abundants impressions romboédriques de calcita, que ha sigut posteriorment dissolta. El quars és perfectament cristal·lí i els cristalls de 5 a 10 mm. de diàmetre són interromputs en contacte amb les cares romboédriques. En general, té un aspecte cavernós, i conté algunes geodes de cristalls perfectes.

Sobre procediments de tècnica microscòpica.—El R. P. Pujiula, S. J., Director del Laboratori Biològic de Sarrià, donà compte de dos assaigs de tècnica microscòpica, referents l'un al mètode de Golgi-Cajal i de Kopsch, per a preparar el sistema nerviós; i l'altre, a la germinació d'espores.

1. En el mètode de Golgi-Cajal es diu que els troços de sistema nerviós, després de la fixació i enduració en la mescla ósmico-bicròmica, i l'acció del nitrat de plata, es passen al alcohol de 96° durant mitja hora. Nosaltres deixàrem material en aquet líquid 7 o 8 mesos, al cap d'els quals l'examinàrem, terminant les operacions. El resultat va ésser que el material tot es desgrunava: una mica que es va deixar examinar amb el microscopi, mostrava bastant ben conservada l'impregnació argèntica.

Com és sabut, en lloc de la mescla ósmico-bicròmica del mètode Golgi-Cajal, que és molt cara, Kopsch trobà un altre camí que consisteix en fixar el material, primer, en formol-bicròmic durant 24 hores, i després passant-

40 al bicromat de potasi * de 3 a 6 dies: el demés, com en Golgi-Cajal. Per tant, després de l'acció del nítrat de plata, també mitja hora en l'alcohol de 96°. De la mateixa manera, deixarem en el mètode de Kopsch material de 7 a 8 mesos en el dit alcohol, i el resultat va ésser excel·lent, així per la impregnació argéntica, com per la consistència del material que es deixava tallar perfectament en llesquetes. De manera, que aquest mètode pel fixador de Kopsch, l'aventatja en aquest cas, primer pel barato, i segon, pel bé que queda el material.

Tenim que fer present aquí una circumstància que pot influir en el resultat, i és que el material en alcohol durant els 7 o 8 mesos el deixa l'autor en la obscuritat.

2. L'altra comunicació del P. Pujiula va ésser sobre el modo de fer germinar les espores de la falguera *Polypodium vulgare*. Troços de rejol es posaren, primer, en aigua bullenta per extingir els gèrmens que poguessin tenir. Després, s'impregnaren: un d'ells amb aigua de font; un altre, amb el líquid de Knop pur, això és, sense diluir; i un tercer, amb líquid de Knop diluït al 2 per 100. Això fet, es va fer sobre ells la sembra d'espores, i es varen ficar dins de la cambra humida. Al cap de 14 dies s'examinà el material: el lot primer, amb prou feina mostrava símptomes de germinació: alguna espora s'inflava solament; el segon i el tercer, mostraven molts esporangis verds: lo qual, volt dir, que les espores dins dels mateixos esporangis comencen a desenrotllar cloròfila; i moltes espores lliures, demes de ésser verdes, originaven un brot.

Un nou jaciment fossilífer paleozòic a Cornudella (Priorat). — Entre Cornudella i Ciurana, al peu del Montsant, segons manifesta el soci don Salvador Vilaseca, afloren per sota l'arenisca roja inferior d'una llenca triàssica simplificada, les pissarres i grauwaques paleozòiques, que es continuen sense cap solució, per tot el Priorat, pel W., i fins la Conca de Barberà, per l'E.

Estratigràficament, pel costat S. s'assenten en damunt d'aquestes capes els conglomerats i arenisques i calisses organògenes del Trias inferior i mitjà de la serra de Ciurana i les Gritelles, extesa fins a Prades. Pel N. deuen ésser igualment referides al Trias les capes superiors a les paleozòiques, de conglomerats, arenisques roges, calices dolomítiques, margues i guixos, que formen, en un petit gruix, la base de la serra oligocènica del Montsant.

En aqueixes pissarres fosques, blavoses, esfullades (*llacorelles*) que apareixen entre una i altra banda, per a continuar-se amb les del Priorat i les de la Conca, hi hem trobat, a 1'5 km. al N. W. de Cornudella, un jaciment de fòssils que recorda exactament als descoberts per En Malla-

* Si algú s'interessa per aquests mètodes, pot consultar, si vol, la *Citologia*, part pràctica, n.º 65, c. (pàg 100 i la nota), del susdit P. Pujiula.

da (1) i el Dr. Faura (2) prop de l'Espluga de Francolí i Vimbodi i, sobretot, als trobats per nosaltres (3) en la part muntanyenca del Camp de Tarragona.

Pel rescent d'aquesta troballa, solament podem anotar que corresponen a aquesta nova localitat les següents formes: els mateixos restos dubtosos atribuïts a *fucoïtes*; *Myrianites* corresponents a distintes espècies; nombrosos i ben conservats exemplars de *Lophoctenium Richteri* Delgado, i alguns altres de nostre *Lophoctenium amplilobatum*; d'altres, igualment abundants, de *Palaeopteris palmea* Faura, més complets encara que els de Castellvell; i altres formes pendents de determinació.

A més d'interessar per la seva importància paleontològica, ens permet, la troballa d'aquest jasciment, referir al Tornasià aqueixes pissarres i grauwaques paleozòiques del Priorat, fent-les, per tant, coetànies de les de la Conca de Barbarà i Camp de Tarragona.

Algunes algues de Mallorca (Badia de Palma).—El senyor Garcías tramet a l'INSTITUCIÓ una interessant nota sobre algues recollides per En Jacinto Adrover, de Capdepera, i escriu sobre l'herbari format pel mateix.

El Monachus (Leptonix) monachus Gm. a Capdepera (Mallorca).—El mateix senyor Garcías diu en un'altra nota:

La pesca de la Tunyina (*Thynnus*) amb l'almadrava, dona des d'ara qualca sorpresa agradable, agafant algun dels grans enemics dels pescadors. Dia 5 de Gener del prop passat any 1918, i a l'hora baixa, quant es retiraven a Cala-Retjada un parell de llauts, al passar pel Cala-gat, varen veure a prop de l'almadrava el *vell mari* que feia temps les desbaratava les pescades en sos viatges de Cala-gat a la de Na Fonera; i mercès a un poc de dinamita, conseguiren que entrés dins aquella, matant-lo a cops de destrall després d'una lluita heròica, durant la qual, bramulant com un bou, girà un dels llauts amb una couetjada.

L'anima! que vaig tenir ocasió de veure el dia 6, me semblà un mascle de *Leptonix monachus* Gm. que deu ésser el *Monachus monachus* (Hermann)? citat per l'amic Aguilar, de Catalunya.

Era de color plom fosc amb petites taques blanques pel damunt, i blanc pel ventre, el cap semblant al d'un vedell sense orelles, ulls petits; sa llargada total 2 m. 60 cm. Sa fórmula dental, I $\frac{2-1}{2-2}$, C $\frac{1-1}{1-1}$, M $\frac{5-5}{5-5}$, correspon a dita espècie, que viu en el Mediterrani.

No éssent possible la seva naturalització, vaig adquirir l'esquelet, del qual degut a les especials circumstàncies d'aquests mesos passats, n'he

(1) Reconoc. geogr. i geol. de la prov. de Tarragona. *Bol. Com. Mapa geol. de España*, 1890.

(2) Síntes. extratigr. de los ter. primarios de Catalunya. *Mem. de la R. Soc. Esp. de Hist. Nat.*, 1913.

(3) Els terrenys paleozoics del Camp de Tarragona. *Butll. Agrup. Exc. de Reus*. 1917.

perdut algunes parts; el crani està un poc espanyat pels cops de la des-
 tral, qu'emplearen per matar-lo, però amb facilitat es podrà compondre.

Contribució a la Flora Balear.—Continuant sos estudis sobre la flora
 balear, el senyor Llorenç Garcías tramet un treball, el V de la sèrie, refe-
 rent a 115 espècies dels voltants de Artà i Capdepera, que oportunament
 es publicarà en el BUTLLETÍ.

Bibliografia herpetològica.—El senyor Maluquer (Joaquim) diu haver
 rebut en el Laboratori d'herpetologia del Museu de Ciències Naturals de
 Barcelona, una col·lecció nombrosa de tiratges apart rescents del Dr. G. A.
 Boulenger, dels quals ne presenta una nota bibliogràfica.

Hepàtiques.—El 27 d'Abril recolectà nostre President la *Pellia Neessiana*
 Limpr., i la seva varietat *lorea* Nees., a la font de Càn Matas, en el Masnou.

Equínit notable.—En el mateix lloc, a la platja, i en la mateixa excursió,
 recolliren magnífics exemplars de *Echinus melo*, segurament el més gran
 equínit de nostres costes.

I no havent-hi altre assumpte de que tractar, el senyor President aixeca
 la sessió, a les 8'15 p. m.

SESSIÓ CIENTÍFICA DE 5 DE JUNY DE 1919

Presidència del Rvnt. P. Joaquim M.ª de Barnola, S. J.

President.

El senyor President obre la sessió a les 18.45 hores, assistint-hi els
 membres i socis senyors Barnola, Acosta, Codina, Haas, Mas de Xaxars,
 Maluquer (Salvador i Joseph), Pujiula, Sagarra, Vilaseca, Zariquiey.

COMUNICACIONS CIENTÍFIQUES

Un treball inèdit del Dr. Almera.—El senyor President dona lectura a
 un treball titulat «Génesis y evolución de la Rada Pliocénica cuaternaria
 de Barcelona», degut al Dr. Almera.

Calosoma maderae F. (Ins. Col).—El senyor Aguilar-Amat presenta un
 bon exemplar de *Calosoma maderae*, trobat per ell mateix en la oficina
 de la Companyia Barcelonesa d'Electricitat, del carrer de Mata, dessorre
 un radiador de la calefacció central.

Una excursió Lepidopteroiògica a la Província de Tarragona.—El senyor
 Sagarra dona compta d'una interessant excursió a l'Espluga de Francolí i
 Prades; i llegeix una relació de les espècies i formes de lepidòpters més
 interessants recollits en dita excursió.